

0421 სამართალი LOW

ინტერნეტ-სამართალი და ხელოვნური ინტელექტი, როგორც უმაღლესი
სასწავლებლის სასწავლო დისციპლინა და მისი თეორიულ-პრაქტიკული ღირებულება
ნანა ჩაჩანიძე
შავი ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტი
E-mail: nana.chachanidze@ibsu.edu.ge

რეზიუმე

სტატიაში წარმოდგენილია „ინტერნეტ-სამართლისა და ხელოვნური ინტელექტის“, როგორც უმაღლესი სასწავლებლის ერთ-ერთი სასწავლო საგნის (დისციპლინის, კურსის) თეორიული ღირებულებისა და პრაქტიკული სარგებლობის მეცნიერული ანალიზი. ამ საგანში სწავლების ძირითადი ფოკუსი ასახულია ზოგადი მეთოდოლოგიური მიდგომის კონტექსტში. ამ დისციპლინის სწავლების შინაარსი ობიექტურად ემსახურება ინტერნეტის ძირითადი ფაქტორების და ინფორმაციულ-სატელეკომუნიკაციო ტექნოლოგიების სისტემურ-სამართლებრივი პრობლემების და მისი გადაწყვეტის საშუალებების სწავლებას. სწორედ ეს არის საგნის სწავლების მთავარი მიზანი. ინტერნეტ-სამართალს ნებისმიერ შემთხვევაში განვიხილავთ, როგორც იურისდიქციის ზოგადი საკითხი, სახელმწიფოს ტერიტორიაზე კანონების შესაძლო ეფექტის გათვალისწინებით. ინტერნეტ-სამართლის შინაარსში ასახულია მოქმედი სამართლის მარეგულირებელი სამოქალაქო სამართლის და საპროცესო სამართლის გარკვეული დებულებები. ეს საშუალებას აძლევს ეროვნულ სასამართლოებს, განიხილონ უცხოური ელემენტების შემცველი დავები და სხვა სისტემური საკითხებიც, რაც საფუძველს უქმნის ინტერნეტ-სამართლის დისციპლინის სწავლებას. რაც შეეხება ხელოვნური ინტელექტის სწავლებას ინტერნეტ-სამართლის კონტექსტში, დღეს ეს თემა მეტად აქტუალურია და ამ პროცესს მსოფლიოს საგანმანათლებლო პროგრამებში თვალსაჩინო ადგილი აქვს დათმობილი.

საკვანძო სიტყვები: ინტერნეტ-სამართალი, ხელოვნური ინტელექტი, ელექტრონული პირი, იურიდიული პირი, ფიზიკური პირი, ინფორმაციულ-საკომუნიკაციო საშუალება, ცოდნის წარმოდგენის მოდელები, ინტელექტუალური სისტემები, ექსპერტული სისტემები, ნეირონული ქსელები, კიბერ-სამყარო, რეალური სამყარო.

შესავალი

„ინტერნეტ-სამართლისა და ხელოვნური ინტელექტის“ კურსი თითქმის ყველა უნივერსიტეტში ისწავლება. ზოგან ეს დისციპლინა ცალ-ცალკე საგანადაა წარმოდგენილი, როგორც: „ინტერნეტ-სამართალი“ და როგორც „ხელოვნური ინტელექტი“, ზოგ შემთხვევაში კი გაერთიანებული დისციპლინის სახითაა წარმოდგენილი. ამ ორი დისციპლინის გაერთიანებული სახით სწავლება შეიძლება პრაქტიკულად, სამართლიანადაც მივიჩნიოთ, რადგან, ინტერნეტის პარალელურად, სწორედაც რომ ხელოვნური ინტელექტის დანერგვამაც წარმოშვა ინტერნეტ-სამართლის აუცილებლობა.

საგნის - „ინტერნეტ-სამართლისა და ხელოვნური ინტელექტის“ შინაარსი მოიცავს სხვადასხვა ასპექტს - მანქანური და ნეირონული ქსელების სწავლებიდან დაწყებული და სამართლებრივი ასპექტებით დამთავრებული.

ჩვენ შემთხვევაში, კვლევის და ანალიზის მთავარი მიმართულებაა ხელოვნური ინტელექტის სტატუსისა და მისი სამართლებრივ სუბიექტად ცნობის პრობლემების შინაარსის შესწავლა.

უნდა ითქვას, რომ ხელოვნური ინტელექტი დღეს უკვე მიჩნეულია კანონის ობიექტად, მოითხოვს საკუთრების მსგავს მიდგომას. აქედან გამომდინარე, ხელოვნური ინტელექტი, როგორც იურიდიულ პირად აღიარებული, შინაარსითაც მიმსგავსებულია ფიზიკურ პირთან. ამიტომ, მისი არსისა და ბუნების გათვალისწინებით, დღის წესრიგში დადგა ახალი ტერმინის - „ელექტრონული პირის“ სამართლებრივი სტატუსის დადგენის შესახებ, რასაც სამართლიანად მივიჩნევთ [1].

ამგვარად, ხელოვნური ინტელექტი კანონის ობიექტია და მას არსებითად საკუთრების მსგავსად უნდა მივუდგეთ .

სტატიაში გაანალიზებულია ხელოვნური ინტელექტის, როგორც იურიდიული პირის ფიზიკური პირთან შინაარსობრივი მსგავსება. სწორედ ამან განაპირობა ახალი დეფინიცია - „ელექტრონული პირისთვის“ ცალკე სამართლებრივი სტატუსის შემოღება.

სამართლიანად მივიჩნევთ ადვინშნოთ, რომ, ინტერნეტ-სამართლის მხოლოდ ეროვნული სამართლებრივი რეგულირების ჩარჩოში მოქცევა არ იქნება სერიოზულად აღქმული და ეს პრაქტიკულად შეუძლებელიცაა, რადგან ინტერნეტი, როგორც ინფორმაციულ-საკომუნიკაციო საშუალება, შინაარსით

წარმოადგენს გლობალური მასშტაბის ტექნოლოგიურ ობიექტს. ეს კი მოითხოვს სამართლებრივი განხილვის ასევე გლობალურ ფორმატს.

ძირითადი ნაწილი

უმაღლესი სწავლების საგნის - „ინტერნეტ-სამართალი და ხელოვნური ინტელექტი“ პროგრამა უნდა მოიცავდეს აღნიშნული თემების (ინტერნეტი, ხელოვნური ინტელექტი, იურიდიული ასპექტები) ძირითად სპექტრს. საგნის შინაარსში უნდა იყოს გადმოცემული ხელოვნური ინტელექტის მთავარი კონცეფცია: ცოდნის წარმოდგენის მოდელები, ინტელექტუალური სისტემების ზოგად მიმოხილვა, ექსპერტული სისტემები, ნეირონული ქსელები, მონაცემთა ანალიზი და ამ კონცეფციების პრაქტიკული რეალიზების იურიდიული ასპექტები (ინტერნეტ-სამართალი).

„ინტერნეტ-სამართალი და ხელოვნური ინტელექტის“ კურსის სწავლების მიზნის ვექტორი მკვეთრად უნდა იყოს ორიენტირებული ხელოვნური ინტელექტის გამოყენებითი, პრაქტიკული და პროფესიული პრობლემების გადაჭრისკენ; ამ პროცესის მეცნიერული მიდგომების და საფუძვლების შესწავლისკენ.

უმთავრესი ამ კურსის სწავლებისა არის სტუდენტებს განუვითარდეს ცოდნა, როგორც ხელოვნური ინტელექტის სფეროში, ასევე ამ პროცესის თანამდევნი სამართლებრივი რეგულირების დღეს არსებული და სამომავლო მოდელების შესახებ [2].

საგნის სწავლება უნდა ემსახურებოდეს ხელოვნური ინტელექტის სისტემებში ცოდნის წარმოდგენის მოდელის შესწავლას და სისტემატიზებული ცოდნის გაფართოებას. შესაძლებელი უნდა იყოს თანამედროვე სისტემების ცოდნის გამოყენება საგანმანათლებლო და პროფესიული პრობლემების გადაჭრისას; სტუდენტების შემეცნებითი აქტივობის გაუმჯობესებისა და პრაქტიკული პრობლემების გადაჭრისას; უნდა იყოს შესაძლებელი ხელოვნური ინტელექტის მეთოდების გამოყენების გამოცდილების პირობების შექმნა; სტუდენტების კვლევითი საქმიანობის სტიმულირება და სხვ. [3].

ინტერნეტ-სამართლის ახალი მოთხოვნების დადგენის პროცესში აუცილებლად უნდა იყოს გათვალისწინებული და აკუმულირებული, როგორც ეროვნული, ასევე საერთაშორისო მოქმედი სამართლის მარეგულირებელი სამოქალაქო და საპროცესო სამართლის ის დებულებები, რაც უშუალოდ უკავშირდება ინტერნეტ-სამართლის შინაარსს. ასეთი მიდგომა სრულყოფილს გახდის სამართლებრივი რეგულირების პროცესს, ადარ შექმნის დაბრკოლებებს და მისცემს შესაძლებლობას ეროვნულ სასამართლოებს, განიხილოს უცხოური წარმოშობის დავები და მიიღოს მართებული სამართლებრივი გადაწყვეტილება.

უმაღლეს სასწავლებლებში საგნის - ინტერნეტ-სამართალი სწავლების აუცილებლობას ამყარებს შესაბამისი დარგის მრავალი მეცნიერის საფუძვლიანი კვლევები და დასკვნები.

ერთ-ერთი პირველი და ყველაზე გავლენიანი ავტორი, რომელმაც მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა ინტერნეტ-სამართლის დოქტრინის განვითარებაზე, იყო ლორენს ლესიგი (Lawrence Lessig), ჰარვარდის იურიდიული სკოლის პროფესორი და სტენფორდის უნივერსიტეტის ინტერნეტისა და საზოგადოების ცენტრის დამფუძნებელი. ლესიგმა მნიშვნელოვანი განაცხადი გააკეთა ინტერნეტ-სამართლის დისკურსთან დაკავშირებულ კონცეფციების ირგვლივ. ის ხაზგასმით მიუთითებდა ონლაინ ურთიერთობების რეგულირების ფუნდამენტური საფუძვლების ჩამოყალიბების აუცილებლობასა და ციფრული ტექნოლოგიების საავტორო უფლებების დაცვის პრობლემებზე. მისი თქმით, კიბერ-სივრცე (ინტერნეტი) წარმოადგენს უსაზღვრო და ერთგვარად თავისუფალ სივრცეს, არსებულს ხელისუფლების, კანონებისა და ყოველგვარი შეზღუდვების გარეშე. იმისათვის, რომ ასეთმა თავისუფლებამ არ მოიტანოს გლობალური მასშტაბის უარყოფითი შედეგი, უსაფრთხოების მიზნით საჭიროა, დაწესდეს გარკვეული სახის შეზღუდვები და ეს შეზღუდვები რეგულირდებოდეს იურიდიული საფუძვლებით.

აქვე იზადება კითხვა: „როგორ შეგვიძლია დავარეგულიროთ სივრცე სახელმწიფო საზღვრების გარეშე? ვინ უნდა აკონტროლოს იგი და რა კანონები უნდა მოქმედებდეს? რა ითვლება დასაშვებად ონლაინ ქსელში [4]?

ამის საპასუხოდ, ამ თემას **ლოურენს ლესიგმა** მიუძღვნა რამდენიმე წიგნი ინტერნეტ-სამართლის შესახებ. თავის კონცეფციაში ის ამტკიცებს, რომ კიბერსივრცის მარეგულირებელი პრინციპები ჩადებულია თვით ინტერნეტის სტრუქტურაში, რასაც ის დაწვრილებით იხილავს თავის წიგნებში. კერძოდ, კიბერ-სამყარო რეგულირდება რეალური სამყაროსგან განსხვავებულად, რომლის ძირითადი საფუძველია პროგრამული და კომპიუტერული უზრუნველყოფის არქიტექტურა და ჩვენი (მომხმარებლის) ქცევა კიბერსივრცეში. ყველაფერი ეს კი, ტრადიციულ კანონების დაცვის

პარალელურად, უნდა იმართებოდეს და ბალანსირდებოდეს ახალი, თანამედროვე ინტერნეტ-სამართლებრივი რეგულირებით. ლოურენს ლესიგის აზრით, ინტერნეტ-მოხმარების წამყვანი ქვეყნები სულ უფრო მეტად გააცნობიერებენ მას, რომ ერთმანეთ შორის დადონ შეთანხმებები და დაამუშავონ (მიიღონ) ინტერნეტ-სამართლის ისეთი კანონი, რომელიც გავრცელდება თითოეული ქვეყნის მოქალაქეებზე, მიუხედავად იმისა, თუ სად იმყოფებიან ისინი ინტერნეტში. დღეისათვის, აქტიურად მიმდინარეობს მუშაობა ინტერნეტის რეგულირებისთვის და ამ პროცესში ჩართულია მრავალი ქვეყნის სხვადასხვა დაწესებულება და სამთავრობო ორგანო იმის უზრუნველსაყოფად, რომ მათი მოქალაქეები დაექვემდებარონ და დაიცვან აღნიშნული კანონები ონლაინ რეჟიმში მუშაობის პროცესში.

როგორც ვხედავთ, საგნის - „ინტერნეტ-სამართალი და ხელოვნური ინტელექტი“, განხილვა, როგორც უმაღლესი სასწავლებლის სასწავლო დისციპლინა, აქტუალურია და იმსახურებს ყურადღებას.

მიზანშეწონილად მივიჩნევთ, უმაღლესი სასწავლებლებისთვის განკუთვნილი საგნის - „ინტერნეტ-სამართალი და ხელოვნური ინტელექტი“, სასწავლო კურსის პროგრამაში, კერძოდ კი სილაბუსში (სასწავლო კურსის დეტალური გეგმა, უზრუნველყოფს სწავლების ხარისხის გამჭვირვალობას), შეტანილი იყოს ლექცია/სემინარზე დასამუშავებელი, „ინტერნეტ-სამართლის და „ხელოვნური ინტელექტის“, ძირითადი საფუძვლები (საკითხების და თემების სახით).

აღნიშნული თემების დამუშავებამ უნდა შესძინოს სტუდენტს ხელოვნური ინტელექტის ცნების, წარმოშობის, განვითარების ფაზების; ხელოვნური ნეირონების აღმოჩენის და განვითარების ღრმა ცოდნა; ინტერნეტ სამართლის ცნების, ინტერნეტ სამართლის სუბიექტების და ობიექტების, ელექტრონული კომერციის ცნების და მათი სამართლებრივი რეგულირების ფართო ცოდნა. ასევე უნდა შეითვისონ სოციალური ქსელების სამართლის, ცალკეულ სოციალურ ქსელებში დადებული სამომხმარებლო შეთანხმების (ელექტრონული შეთანხმებები და ელექტრონული ხელმოწერები) საფუძვლების თეორიული ცოდნა, რომელიც სტუდენტს პრაქტიკული მაგალითების საფუძველზე კაზუსების ანალიზისა და ამოხსნის უნარ-ჩვევების გამომუშავებაში დაეხმარება [5, 6].

აქვე მოვიყვანთ შესასწავლი საგნის, ჩვენ მიერ შემოთავაზებული სალექციო თემების სავარაუდო ჩამონათვალს და მათ მოკლე შინაარსს ფრჩხილებში [5].

ესენია:

ინტერნეტ სამართლის ცნება, წყაროები და სისტემა (საერთაშორისო, ორმხრივი და მრავალმხრივი საერთაშორისო ხელშეკრულებები და შეთანხმებები; ევროკავშირის სამართალი; შიდა სახელმწიფოებრივი სამართალი; ჩვეულებები და ტრადიციები; სასამართლო და საარბიტრაჟო პრაქტიკა).

ინტერნეტის წარმოშობისა და განვითარების ეტაპები (კომპიუტერის განვითარების ისტორია; ინტერნეტის წარმოშობის წინაპირობები, მისი განვითარების ტენდენციები და გავრცელების მასშტაბები; „ქართული ინტერნეტი“; „ელექტრონული მთავრობა“; ელექტრონული ფოსტა; 5G ტექნოლოგიები და მისი განვითარების პერსპექტივები; საქართველოში 5G განვითარების სტრატეგია; მობილური ინტერნეტი და მობილური აპლიკაციები).

ინტერნეტის სამართლებრივი რეგულირება (ინტერნეტის სამართლებრივი რეგულირების დოქტრინული ასპექტები; ინტერნეტი და ციფრული პლატფორმების სამართლებრივი რეგულირების არსი; ინტერნეტის საერთაშორისო და შიდასახელმწიფოებრივი სამართლებრივი რეგულირება და ტენდენციები; ინტერნეტის შიდასახელმწიფოებრივი კანონმდებლობა; ონლაინ არბიტრაჟები (ODR) და საარბიტრაჟო დათქმები ციფრულ პლატფორმებზე).

ინტერნეტ სამართლის სუბიექტები და ობიექტები (სამართლის სუბიექტის კლასიკური გაგება; ინტერნეტის ქსელში მონაწილე სუბიექტები და ობიექტები; ვირტუალური ქონების არსი; კომპიუტერული კოდი საკუთრებისთვის; ვირტუალური საკუთრების სავალდებულო ქონებრივი დაცვა; ინტერნეტ სამართლის სხვა ობიექტები)

ელექტრონული კომერციის სამართალი (ელექტრონული კომერციის ცნება, განვითარების ისტორია და მიმართულებები, ელექტრონული კომერციის განვითარება საქართველოში; UNCITRAL-ის მოდელური კანონი „ელექტრონული ვაჭრობის შესახებ“; დომენის ცნება, კატეგორიები და სამართლებრივი რეგულირება; GAC-ის საერთაშორისო „სახელმძღვანელო პრინციპები; ელექტრონული ხელშეკრულებები და მისი სახეები; ელექტრონული დოკუმენტი; ელექტრონული ხელმოწერა და შტამპი).

სოციალური ქსელების სამართალი (სოციალური ქსელების ცნება და სახეები; სოციალური ქსელები: YouTube, Facebook; Twitter; LinkedIn; Skype; სამომხმარებლო შეთანხმებების სამართლებრივი

ბუნება სოციალურ ქსელებში; სამომხმარებლო შეთანხმების მხარეები; სოციალური მედიის სამართლებრივი რეგულირება).

ხელოვნური ინტელექტი (ხელოვნური ინტელექტის ცნება, დეფინიცია, წარმოშობა და წინაპირობები, განვითარების ფაზები და მისი გამოყენების სფეროები; ნეირონების აღმოჩენა და განვითარება; კომპიუტერი და ადამიანის ტვინი; ვიწრო, ზოგადი და სუპერ ხელოვნური ინტელექტი; დიდი მონაცემები, როგორც ხელოვნური ინტელექტის წყარო).

ხელოვნური ინტელექტის სამართლებრივი რეგულირება (ხელოვნური ინტელექტის სამართლებრივ სუბიექტად ცნობის პრობლემა და მისი სამართლებრივი სტატუსი; ხელოვნური ინტელექტის ეროვნული სტრატეგია მისი გამოყენება საქართველოში).

დასკვნა

ინტერნეტ-სამართალისა და ხელოვნური ინტელექტის სწავლებას უმაღლეს სასწავლებლებში დიდი თეორიული და პრაქტიკული ღირებულება აქვს. საგნის სრული კურსის ათვისების შემთხვევაში სტუდენტი შეიძენს ინტერნეტ სამართალის, მისი სუბიექტების და ობიექტების; ელექტრონული კომერცის და მათი სამართლებრივი რეგულირების ფართო ცოდნას. სპეციალისტის დონეზე მას ექნება თეორიული და პრაქტიკული შესაძლებლობა სოციალურ ქსელებში დადოს და აწარმოოს სამომხმარებლო შეთანხმებები (ელექტრონული შეთანხმებები და ელექტრონული ხელმოწერები); მოახდინოს ინტერნეტ სამართალის სფეროში წარმოქმნილი პრობლემების იდენტიფიცირება, მოიძიოს მათი გადაჭრის ნორმატიული საფუძვლები; თვალი ადევნოს საკანონმდებლო ცვლილებებს და რეგულაციებს; ფეხი აუწყოს ინტერნეტ-სამართალთან დაკავშირებულ მეცნიერული სიახლეების და ცოდნის მუდმივად განახლებას; გაუმკლავდეს ინტერნეტ სამართალთან დაკავშირებულ დავებსა და პრობლემებს; გამოძებნოს მათი გადაჭრის შესაბამისი გზები; ჩამოაყალიბოს საკუთარი დასკვნები და მიიღოს შესაბამისი გადაწყვეტილება.

ლიტერატურა

1. Kateryna Nekt, Vira Tokareva, Volodymyr Zuba. Artificial intelligence as a potential subject of property and intellectual property relations. *Revista de Derecho*. Vol. 9 (I) (2020), pp. 231-250. ISSN: 1390-440X—eISSN: 1390-7794.
2. <https://www.coursera.org/articles/what-is-artificial-intelligence>. What is Artificial Intelligence? Definition, Uses, and Types. უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 20.11.2025.
3. <https://www.govtech.com/computing/understanding-the-four-types-of-artificial-intelligence.html>. უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული- 20.11.2025.
4. https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30078146&pos=4;-47#pos=4;-47, უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 20.11.2025.
5. გაბისონია ზ. ინტერნეტ სამართალი და ხელოვნური ინტელექტი, თბ. 2022.
6. საქართველოს კანონი „ელექტრონული კომუნიკაციების შესახებ“ 02/06/2025.

Internet Law and Artificial Intelligence as a Higher Education Discipline and Its Theoretical and Practical Value

Nana Chachanidze

Abstract

The article presents a scholarly analysis of the theoretical significance and practical relevance of *Internet Law and Artificial Intelligence* as an academic subject (discipline/course) in higher education institutions. The primary focus of teaching within this subject is examined within the framework of a general methodological approach. The content of the discipline objectively serves to study the fundamental factors of the Internet, the systemic legal issues related to information and telecommunication technologies, and the mechanisms for their resolution. This constitutes the core objective of teaching the subject. Internet law is, in all cases, considered as a matter of general jurisdiction, taking into account the possible effects of national laws within the territory of the state. The content of Internet law reflects certain regulatory provisions of substantive civil law and procedural law currently in force. This enables national courts to adjudicate disputes involving foreign elements, as well as other systemic legal issues, thereby providing a solid foundation for the academic study of Internet law as an independent discipline. With regard to the study of artificial intelligence within the context of Internet law, this topic is currently of particular relevance and occupies a prominent place in contemporary educational programs worldwide.

Keywords: Internet law; artificial intelligence; electronic person; legal entity; natural person; information and communication technologies; knowledge representation models; intelligent systems; expert systems; neural networks; cyberspace; real world.